

„დროების“ რედაქცია—სასახლის ქუჩაზე, დ. სა-
რაჯიშვილის სახლში.

ხელის-მოწერა მიიღება თბილისში, რედაქციაშივე;
ქუთაისში, ჭილაძეების წიგნების მაღაზრიაში, გარეშე
მცხოვრებთათვის ადრესი: Вѣ Тифлиси, вѣ Редак-
цію „Дროება“.

ფასი: წლით 9 მ., 11 თვით 8 მ. 50 კ.; 10 თვით—
8 მ.; 9 თვით—7 მ. 50 კ.; 8 თვით—7 მ.; 7 თვით—
6 მ. 6 თვით—5 მ.; 5 თვით—4 მ. 50 კ.; 4 თვით—4
მ.; 3 თვ.—3 მ.; 2 თვ.—2 მ.; 1 თ.—1 მ.

დროება

ბამილის ყოველ-დღე ორშაბათს ბარდა.

ფასი განცხადებისა: სურვილით რედაქციაში გან-
ცხადება მიიღება ქართულ, რუსულ და სხვა ენა-
ზე.
თუ საჭიროება მოიპოვოს, რედაქცია დასურვილს
და შეამოწმებს დასაბეჭდად გამოცხადებულ წერილებს
დაუბეჭდელ წერილებს რედაქცია ვერ დაუბრუნებს
ავტორს.
„Объявления изъ Россіи, Царства Польскаго и з а
границы принимаются только въ цент. конторѣ
объявл. Л. Метцль, Москва, Петровка, № 6.
ცალკე ნომერი „დროებისა“ ღირს 5 კაპეიკი.

მიიღება ხელის-მოწერა გაზეთს

„დროებაზედ“

1885 წლისათვის

თბილისში — „დროების“ რედაქციაში; ქუთაისში — მ. ჭილაძეების
წიგნის მაღაზრიაში; ბათუმში — მოსე ნათაძესთან; თელავში — ვანო როს-
ტომაშვილთან; ბორჯომში — ადალო თუთავეთან.
დაწვრილებით პირობები გაზეთის სათაურშია.

ზინაური ჰრონიკა

— შოთილამ გვერდენ, რომ ფო-
თელები მუდამ შეწუხებულნი ვიყუ-
ავით უქიმიობითაო. თუმცა ექიმები
მუდამ გვეყენა, მაგრამ იმათი ყოფ-
ნა—არ ყოფნა იყო. აქ იგზავნებო-
დენ ისეთი ექიმები, რომელთაც გუ-
ლი სტაციონალად და ზღვის ახლო-მდე
ბარე ქალაქის ჰავით უნდოდათ თავი-
ანთი დასუსტებულის ჯანის გასაღება,
გულის ავადმყოფობისაგან განთავი-
სუფლება და არა კურნება და სამსა-
ხური ფოთელ სნეულთა და შეწუხე-
ბულთაო. თვით ავადმყოფნი, ჩვენი
ექიმები, თავიანთ თავსაც ვერა შე-
ლოდენ და საქალაქო ექიმის მიძიმე
სამსახურის ასრულება ხომ სრულიად

არ შეედლოთო. ამას წინადაკე გველი-
სა კარგი ექიმი, მაგრამ ისიც დიდხანს
არ დაგვიყენეს და ახლა, არ ვიცით,
ვის გამოგვიგზავნიანო.

— სოფ. ჩხატაურის სკოლის მასწავ-
ლებელი ბ. ნ. ა. წითლადე გვთხოვს
დავებულოთ შემდეგი: „ნება გვი-
ბოძეთ, — გვეწერს მასწავლებელი—
თქვენის გაზეთის შემწეობით გუ-
ლითადი მადლობა ვუძღვნა: მცხოვ-
რებთ ქ. მზურგეთში: ი. ლუღუხა-
ვის და ბ. შიქიძის, ქ. ქუთაისში—
ს. შირალოვის და ი. მეფისოვის, სუ-
რამში — მ. რამიშვილის და ბ. ძა-
ლანაძის, დ. ჩოხატაურში — ბ. სინა-
რულიძის, ქ. თბილისში — მ. ხელი-
ძის და ლანჩხუთში — პ. მამალიძის

„დროების“ ქელტონი, დეკემ. 12-ს

სამარო მიწის გლობალურა ჩვენში ბარე ძახვითი

მეცნიერი, მეციბელნი მიწის მელო-
ბელობის წესებისა, სამგარ უძველეს
(არხაიული) ქორმას ჰპოვებენ სახნავ-
სათესის მელობელობისას. შეგულაზრდ
უძველესი ქორმა, იმათი აზრით, არის
ის საერთო მელობელობა, როცა
თემს—სოფელს საზოგადო საკუთრე-
ბად მიანიან სახნავ-სათესი; მაშინ თე-
მი საყოველთაოდაც ჰხნავს და სთესს,
მოსავალსაც ჰყოფს მონაწილეთა შო-
რის, თუ მოხმარებაც საზოგადოდ არ
აქვთ დაწესებული; შრომას, ამ ქორ-
მის სუფევის ჟამს, ჰკისრულობენ უფ-
რო ღელა-კანი, მამა-კაცთ კი დაფა-
ლებული აქვთ თემის დაცვა და ომი.
ეს ქორმა მიწის მელობელობისა,
ცოტა რაიმე შერევით, ბევრ თემთ,
რომელნიც ძაგასიონის მთებში
სცხოვრობენ, დაუცავთ დღევანდლამ-
დის. ამ გვარი თემები იპოვება სხვა-
თა შორის ჩერქეზებში და სხვ. *)

მეორე და უფრო გავრცელებული
ქორმა ის არის, როცა ყველა მონა-
წილენი (ოჯახი, გვარი, მოღვაძე) და-
ჩემებით ჰხნამენ რომელსამე ალაგს
მოსავლის მოქმადის—ან თავდასებე-
ბადის; ხოლო როცა მონაწილე
მოსავალს მოსკამს—ან თავს ანებებს
სახნავს, მაშინ იგი სათემოა, ანუ თა-

ვისუფალი და ხელ-მოსაკიდი რომე-
ლისამე მონაწილის მიერ. აქ ცხადად
გამოსტვირის ის პრინციპი, რომ თა-
თონ მიწა გვრძო საკუთრებას არ შე-
ადგენს და არის საკუთრება თემისა*).
თითონ მიწის დასაკუთრება ამ გვარი
ქორმის მიმდევარ ხალხს გონებაში
არ მოსდის. საკუთრებას, მისი აზ-
რით, შეადგენს მხოლოდ ის, რაც
მიწას მოჰყავს ადამიანისევე შრომით.
სჩნებენ ვსთქვათ, ამ გვარ საზოგა-
დობის ახლო რამდენიმე მონაწილე-
ნი ტყეს ახოდ (სახნავი მიწა), ამ
საზოგადობიდან ეკითხები ვისმე: ვი-
სია ეს ახლები? ის თამაზად გეუბ-
ნება—სათემოაო, თუმცა ხენის ნება
იმ ჟამად თემს-კი არა, გამჩნებთა აქვთ.
მაგრამ გამჩნენი მოსაკუთრებად კი
არა, დროებით მელობელებად ითე-
ლებიან; როცა შრომის ფასს გამო-
ჩენიან, ან ისე თავს გაანებებენ, მა-
შინვე სათემოდ ჩიებიან ის გაჩენილი
ახლები.

მესამე და უფრო გავრცელებული
ქორმა არის ის, როცა დაჩემების წე-
სით მელობელობას მამულს ერთი მო-
ნათესავე, ანუ გვარი; ჰხნავს და სთე-
სავს იმ მამულში და სხვა მოცილე
არაფერ არის. ბევრს შეუძლიან ამ მა-
მულის გაყოფა, დაგირავება და ჩუ-
ქებად კი. თუმცა აქაც მფლობელო-

*) ვისია ეს სახნავ-სათესებო? რომ
ჰკითხო გლეხს, არა თუ ქიზიში, გარე-კა-
ხეთში და უკანა-მხარში, არამედ კახეთშიაც
და ქართლშიაც—თუნდ იგი სახნავ-სათესი
გვარეულად ჰქონდეთ დაყოფილი და დასა-
კუთრებული, მაინც გიპასუხებენ: ჩვენია—სა-
სოფლო—ს ა თ ე მ ო. მიწას თემის საკუ-
თრებად ჰხდის ქართველი კაცი და „თემა“ და
ინსენიებს ერთს ან რამდენსამე სოფელს.

ძეს იმ ნივთიერის შემწეობისათვის,
რომელიც ამით აღმოუჩინეს და ჩო-
ხატაურის სასოფლო სკოლას.
— ღელს, დეკემბრის 12-ს, რუსუ-
ლის თეატრის არტისტებისაგან მეორე
კლასიკური გიმნაზიის შეუძლებელ
მოსწავლეთა სასარგებლოდ წარმო-
დგენილი იქნება „ბელუგინის ქორწი-
ნება“, კომ. 5 მოქმ. ა. მსტროვს-
კისა და სოლოვიოვისა და „საქალბო-
ვაგონში“ ვოდ. 1 მოქმ. ბაიკოვისა.

ბამე კომიტეტი გიმნაზიის შეუძ-
ლებელ მოსწავლეთა შემწეობისათვის
დაარსებულის საზოგადოებისა სთხოვს
ყველას, ვინც თანაუგრძობს ამ სა-
ზოგადოების მოქმედებას, დაესწროს
ამ წარმოდგენას.

— იმ ცნობათა შესავსებად, რა-
მეღნიც ჩვენ გვაქვს გავსასიაში სამხედ-
რო გადასახადის შემადგენის შესახებ,
ამბობს „რუსი გურია“, ჩვენ გვა-
ტყობაზე გიდეკ შემდეგ: თბილისის
კომისიას, რომელიც ამ საგნას თაობა-
ზე პრეპტს განხილავს, დაუსკვნას,
რამ 150 სტ. სამს წესდებულებისა
შეუძლებელია აქ აღსრულებას, რადგან

ზას მამულის და არა დასაკუთრება,
რადგან მამული მიწაც თემს ეკუთვ-
ნის და სათემო კანონებს ემორჩილე-
ბა. ისე რომ, ვსთქვათ, როცა გვარი
ამოსწყდება ან ვაღაშენდება, მამული
თემსვე უბრუნდება და სხვ.

ჩემ მიერ მიზიყის და უკანამხრის
სათემო მელობელობის წესების გან-
ხილვაში ცხადად დაინახავდით, რომ
ეს ორივე მხარე თვითნებურად წესებით
არც ერთ შემოდ ნაჩვენებ ტიპს საე-
რო მიწის მელობელობისას არ უდგე-
ბიან მტკიცედ. პირველის უძველესის
ტიპის ქორმა, შეიძლება უწინ იყო
და ღელს კი საქართველოში არსად
გამოიძენება, ხოლო ორი უკანასკ-
ნელნი კი, როგორც ქვემოთ დაინა-
ხავთ, საქმად არიან გავრცელებულ-
ნი ჩვენში. მიზიყის, უკანამხრის და
სანიგლოის*) საზოგადოებათ კი, მე-
ტად შეუმუშავებიათ მიწის კანონები
და შეუკავშირებიათ ეს უკანასკნელი
სოფლობასთან—ყრილობასთან, რის-
გამო საერთო გონების ძალა ზედ
ატყვიათ ვსლაც და ზემოდ ნაჩვენებ
ორ ტიპზედ უფრო შემუშავებულად
მოჩანან.

მართლა და, სანიგლოში, ყოველ
წელს ჯამათი (ყრილობა) სწყვეტს:
სად უნდა დაითესოს ჩალოუკი, პური
და სად გაკეთდეს ბაჩები; ამ დროსვე
იგი ჯამათი მონაწილეთ აძლევს ამდენ
და ამდენ ბაკის (საწყობა) სათეს ად-
გილს და სხვ. დაჩემებული აქ არა
არის-რა: ეზოები საფურცლე და ვენა-
ხებიც კი ტოლ-ტოლად აქვთ მიზო-

გავსასიაში ძრეულ აწის გასშირებელი
ჭურჭლები და სხვა დასაშუალებანი თე-
სუფმანთა შარსისა. სსკენებულის სტა-
ტიის ძალით კი ჯარში შესვლას იმ შარ-
თა, რომელნიც სამართალები არიან, მი-
ცემულნი, ვიდრე არ გათავდება მათზე
სახიგაში და გამოძიება, უნდა გადადე-
ბულ იქმნას. ამ სახით 150 სტ. რამ
დაჩვენს ძალაში და ეს წესი რამ აღ-
სრულებადეს, კომისიის აზრით,
ბევრნი, ღელად კი გადაჩნენ მამინათ-
ვე ჯარში შესვლას და ტუფილ დასა-
შუალებასი დასდებენ თავს, დაიბნა-
ბენ სხვა-და-სხვა ბარატ-მოქმედების
ჩადენას და ამით გააძნელებენ შეკესას
ახალ-მოქმადთ საჭირო რიცხვისას.
ყველა ამ მოსახრებათ ძალით და იმ
საშუალებათა მოსახრებად, რომელთაც
შეიძლება მიმართონ სამხედრო გადასა-
ხადის ასრულებად, კომისიის საჭი-
როდ უტყვიან, რამ ვადად დაეკვას მო-
მრეკებელ მოსამართლეთა და გამოძი-
ებელთ დაუფრებელი განხილვან ხელ-
მე დასაშუალების საქმე ამ შართა, რა-
მეღნიც მოწოდებულ უნდა იქმნან სამ-
ხედრო სამხსახურისათვის. ამ შემთხვე-
ვაში მათ რიცხაც არ უნდა დაუტყვიან
და დაატყვიან ხელმე ისინი, ვინც

მილი კომლობრივ. იქ, როცა ერთი
კომლი ორად იყრება, სოფლის თავში
ან ბოლოში აძლევს ჯამათი მეორე
საკომლო ეზოს, საფურცლეს და სხვას,
რადგან სათემო მიწისა. (სოფ.
შორლანი, პლიბელო და სხვ.) ტყე-
საც იგივე ჯამათი ნახევარს სახმარად
აწესებს, ნახევარს იცავს ჯერჯერო-
ბით. მიზიყის და უკანამხრის ყრი-
ლობანიც ეგრევე შერებიან, ესე იგი,
ძალიან ექვემდებარებიან სათემო მელო-
ბელობის კანონებს: სოფლის გარშე-
მო ჰსაბლავენ მიწებს და დასაბლალო
მამულებს ქვევით ორ ვატეგორიის
სათემო მამულებს აწესებენ. უკანა-
მხარეში შერეულია ეს წესები, რად-
გან კერძო პირებს ეს ორი კატე-
გორიის მიწები ზოგის სოფლისთვის
სულ ჩამოურთმევიანთ, თუმცა საბ-
ლის მიწების სახელით კი ისევე შეჭრ-
ჩენიათ და ზოგ სოფელს რაღაც ნაჭ-
რები-და დაჩენია საბლის მიწის გა-
რეშე იმ ორ კატეგორიის მამულე-
ბისა (ს. ჯიმიფი). ამ ორივე მხარეს
(უფრო თარეშების შემდეგ დასახლე-
ბულ სოფლებში) არიან ისეთი სოფ-
ლებიც, სადაც სოფლის გარშემო
გვარებს დაჩემებული აქვთ მიწები,
მაგრამ ესენი საბლის მიწობას თამა-
შობენ და სხვას არაფერს; ისე რომ,
როდესაც ამ ორ უკანასკნელ მხარე-
ში დასდინართ, ხშირად შეხვედებით
ქვე-ქუბილიან ყრილობას, სადაც ტყე-
ტყობა თხოულობს ამ სოფლის ახ-
ლო-მახლო საბლის მიწების და დაჩე-
მებულებისასაც კი ხელ-მეორედ გასაბე-
ლას—გაჩარებებას. ბარე-ძახეთში ამას
ვერსად გავგონებთ, თუმცა აქაც სა-
თემო მელობელობა გავრცელებულია.
ჰხდება ეს იმიტომ, რომ აქაური სა-

*) Леонтовичъ: Адагы Кавказскихъ
горцевъ.

*) ჩემივე წერილი „გვზავრის შენიშვნე-
ბი სანიგლოზე“ „ივერია“ 1882 წ. ნო-
ემბრის წიგნი.

მოინდომებენ სასამართლოსაგან თავიანთ საქმის გაჩვენების თავიანთი ანგეზავებას.

— იმავე გაზეთის ატყობინებენ, რომ ამავე საგნის გამო თბილისში დაასრულდება კომისიის თბილისის გუბერნატორის თავს-მჯდომარეობით ჰუმანოვი და კრავსკის ისეთის პატარა და მცირე ტანისანი არიან, რომ მათი სიმძლავრე არ აკმაყოფილებს იმ მოთხოვნას, რომელიც გადაწყვეტილია საქმედრო. წესდებულებით. მაგალითად სულ მცირე ტანის სიმძლავრე, რომელიც უნდა ჰქონდეს უზრის გაცის, არის 2 აშ. და 2 1/2 გოჯი. არც სომხები და არც ებრაელები, მომეტებულ შემთხვევაში, არ არიან ამ ტანისაგ კი და ამისათვის, რომ მომეტებულს ნაწილს არ ასრულებს სამხედრო სამსახური, კომისიას დაუსვენია, რომ უსათუოდ საჭიროა შემდგომად გადაეცეს ზომა 2 აშ. და 2 1/2 გოჯი სომხთა და ებრაელებისათვისა. რადგან ისინი, ამბობს ბოლსის გაზეთი, ეს არის კომისიისათ. დონ. დეუგოკოვსკისგან წარუდგინა განსახილველად სამხედრო სამინისტროსათვის.

— ამას წინადა ჩვენს გაზეთში იყო მოსახერხებელი, რომ მეორე საჭილოქსეო კრება თბილისში იქნება დანიშნული იმ დღის-ძეობათა განსახილველად, რომელიც უნდა იქმნეს მიღებული ფილექსიონის მოსახერხებლად გაგასიაში და რუსეთის სხვა ალბანებში. ესაა, გაზ. „ნოვოროსისის ტელეგრაფის“

თემო მფლობელობის წესები პირდაპირ უდებიათ მეორე ტიპის მფლობელობის წესებს და ზოგან ეს მეორე ტიპის წესები — შესამის და უკანასკნელი ტიპის წესებთან შერეულიც არიან. ახლათ შიდა რამდენიმე სოფელი მოიპოვება მეორე ტიპისა და უმეტესობა კი აქაური საერო მიწის მფლობელობის სოფლებისა წააგვანან შესამე ტიპს — მაგრამ არა ქაქტები: შეურევლად მეორე ტიპის მფლობელობას წარმოადგენენ გარე-ქანეთის სოფლის საზოგადოებანი: მანაი, ანთოკი, ბიორგო-წმინდა, საგარეჯო, ნინო-წმინდა და ახლანდელი. ეს საზოგადოებანი მცხოვრებთა რიცხვით ათას-რვათა კომლამდე იქნებიან და კომლზე თხუთმეტი დესეტინა ჰხვდებათ. მაღალენებს კი ოცდახუთხუთი დესეტინა.

მე ამას იმით ვამბობ, რომ აქ განაღებული მიწის მფლობელობის ფორმები მიწის სიბერეს არ მიაწერონ, რადგან მფლობელობის კანონებს სარჩულად ისე მიწის სიბერე და სიცილობე არა აქვს, როგორც ისტორიული მხელელობის გარემოებანი.

ამ ექვსს დიდ სოფლის საზოგადოებათ, რომელთაც ივრის-ხეობის უმეტესი არე-მარე უჭირავთ, ერთმანეთ შორის განუხანაღრავად — ტყე, მინდორი, ხაზინები განუყოფლად და სათემოდ მიანათ. — მე ველო, რომ იმ შემთხვევაში, რომელსა დასრულდა საზოგადოებათა წევრი კი ყოფილიყო, თავისუფლად ენაბრა ტყე, რომ

სიტყვით, სასემწიფო ქანებთა მინისტრს საჭიროდ უდგინა ამ კრების მოწოდება თბილისში მომავალ გაზათხელისათვის. ამ აზრით ბ. ი. ი. ტინეკის შიშით, რომელიც ამ სამინისტროს წარმომადგენელად ითვლება გაგასიაში, წინადადება მიუცია მას თბილისის საჭილოქსეო კომიტეტისათვის, რომ მან ყირიმის საჭილოქსეო კომიტეტთან ერთად და იმ საჭილოქსეო კომისიისათვის, რომელიც დაასრულდა სამხრეთ-რუსეთის სამხედრო სამსახურსა და სოფლის მეურნეო საზოგადოებასთან, გამოეკლიოს ამ კრების მუშაობის შრომისა, და ეს შრომისა წარუდგინა ბ. მინისტრს დასამტკიცებლად.

— კვირას, დეკემბრის 9, მეორე კლასიკურის გიმნაზიის სადგომში გაკრებულ ლიტერატურული დილა, რომელზედაც დირექტორს ლილოვს წამოუთქვამს სიტყვა გენდისის მინიშნელობაზე, რომ გარდა ჰომეროსის „ილიადის“ მთარგმნელზე. შემდეგ შევირდებს უმღერნიათ, წაუკითხავთ რამდენიმე ნაწილები „ილიადიდან“ და სულ ბოლოს რუსულის ლიტერატურის მასწავლებელს ბ. სურგუტკის უფასაჩანის ხეშინველზე, რომელიც იყო შიშველი იგავთ-მწერალი რუსეთში (გაზ. „ნოვოროსის“).

— გაზ. „გაგასის“ სწორედ სენაკის მასწავლებელს შემდეგს გარემოებას: ნოემბრის 8, სოფ. ცაღიკანის მცხოვრები, დააკანა ბესარიონ გუგია, რომელიც ყოფილა სტუმრად იმავე სოფელს გუგის-

მელიც დასული არ იყო, გაეშენებინა ენახი, საქონლის-სადგომი და თავისთვის სახლ-კარი; აგრეთვე შეეძლო, სადაც მოსურვებდა, ენა-ეთესა, ამის დამშლელი არავინ იყო; ხოლო, ამ ხმარების დროს, უნდა მტკიცედ დაეცვა სათემო კანონები: დასულ ტყეში სახრეც-კი არ უნდა მოეჭრა, თორემ სასოფლოზე ხარს დაუკლამდენ. სასოფლოდღე ტყეს იცავდენ შემდეგი წესით: ყრილობა სწყვეტდა, ესადა-ეს ტყე შევირახოთ, დავიცვათ; ამოიჩვენდენ მეთადარიგებს. მსენი უბან-უბან დაივლიდენ და ნება-ყოფლობაზედ მოაგროვდენ ლეინოს, პურს, მერე მღვდლებს შეატყობინებდენ და დანიშნულ დღეს სოფელი, მთლად მამა-კაცობა, ახდენებდა ტყის ახლო მღვდლებს პარაკლისს; თუ მცირე ადგილი იყო, ხატებით გარსაც შემოუვლიდენ *), მერე სადილს სკამდენ — ქართულ ლხინს გააჩაღებდენ და ამის შემდეგ ტყე იყო დასული გახსნამდის. სახლის, საქონლის სადგომის აშენება და ენახის მოლოდება კი ყველგან შეეძლო, როგორც ის ადგილი სხვას არავის სჭეროდა იმ ხანებში. დღესაც წესია აქ: რომელიმე ამ საზოგადოე-

*) მე თითონ მახსოვს საგარეჯოს წყლის სათავეში ტყის დაცვის ცერემონია როგორ შეასრულა ხალხმა. მღვდლების-მიერ გარს ხატებით შემოვლით დაიწყო ეს ცერემონია და სხდომით, ღმერთი ხუმრობით და ერთმანეთს წყლის სათავეს ცივ-გუბებში ამოვლით გათავდა.

თან თამა სახაასთან, უცხად დაგარგულა. გამოძიებას აღმოუჩინა, რომ დააკანა ამავე სახლში მოუგვჯით და მისი გვამი რიონში გადაუდიათ.

რუსეთი

წელიწადი ისე არ გაივლის, რომ რუსეთში ახალმა კასტამ, სულ განსხვავებულ პირობებზე დაფუძნებულმა, სხვა გვარ სწავლის მიმდევარმა, არ ამოკოს თავი. წელსაც ვაჩინდა ერთი კასტა შიშინის-მარში. იმ ახალს კასტას ნამდვილი მონოზნური ხასიათი აქვს. სექტანტები ლამ-ლამეობით შეიყრებიან თურმე რომელსამე კერძო სახლში, ჰვალობენ ფსალმუნებს და სხვა საეკლესიო ვალობათა; არაფერს ხორციულს არა სკამენ, არ სმენ არაყს და ყველანი წინააღმდეგნი არიან ცოლ-ქმრობრივის შეუღლებისა. თავისიანებში მეგობრულად იქცევიან — გარეშეთა შორის სიმდაბლემდის თავაზიანად; სილარიბე ჰქენჯნისო მათ, მაგრამ ამ მდგომარეობას სახევენ ისინი დამამევენებლად ქრისტიანობისა. მოველი სექტანტი ვალად ითვლის ხშირად მოიაროს ხოლმე წმიდა ადგილები და განსაკუთრებით იერუსალიმი, რითაც მხოლოდ შეიძლება მონახება ცოდეებისა, რომლის რიცხვი ყოველს ადამიანს იმდენი აქვს, რამდენიც ვარსკვლავთა ცაში. სახელად იერუსალიმიტებს იწოდებენ ეს სექტანტები, რომელთა დანახვა შეუძარავს

ბის წევრმა ნახა კაი და მოხერხებულნი საწისქვილე ადგილი და იმ ხელად იოლი არ აქვს აშენებისა — იგი მარტო გასთხრის იმ ადგილს — ამუშავებს ოციოდე კაცს და სხვას ალარავის აქვს ნება მისი წართმევისა, თუ არ თითონ თემს. თემიც ართმევს უწესოდ კი არა, მხოლოდ მაშინ, როდესაც იმ წისქვილით ზარალი მიეცემა მთელ ხალხს ან კერძოდ ვისმე, თუ შეტადრე თემთან ამ უკანასკნელმა იჩივლა. ბიორგი-წმინდის საზოგადოებას აქვს სასოფლო ექვს თელიანი წისქვილი. მის ახლო სამმა კაცმა, ერთმა გარეჯელმა და ორმა გიორგი-წმინდელმა გათხარეს საწისქვილე. ხალხმა დაინახა, რომ, გარდა თავიანთ სათემო წისქვილის ზარალისა, სათემო არხიც სხვა მიმართულობას იღებდა. სასოფლოდ ჩავიდენ და ამოამსეს. ცოტა იმის მოშორებით-კი გიორგი-წმინდელმა გლეხმა დაიწყო ამ ხუთ წელში სათემო მინდორში და ააშენა წისქვილი.

სახანავ-სათესის დაჭერის წესები ცოტათი უფრო რთულნი არიან. შველა ამ სოფლების მეკომურს, სადაც უნდა, შეუძლიან მოხსნას, ოღონდ მისი მოხსნული სხვის ნასიმინდარი, ან ნაფეტვარი არ იყოს — ან წინედ სხვის შემოკვალის და აგრეთვე სხვისგან შევატყებულნი — სასუქით, არხის გაყვანით, ქაობის გაშრობით და სხვაფორივ. მსოქვით, მოვმეც და ათეულები მიწაშივე მილაგია და გარს კი

თურმე კაცს — ისე ჩამომხმარი და დასუსტებულნი არიან და მუცლამ თავიანთ ცოდეებზე ჰგმინავენ.

ახლის განკარგულებით მეროპის სამზღვრებიდამ გადმოზიდული საქონელი რომელიმე უმთავრეს ტამოყნის საწყობში შეიძლება დასულ იქმნეს მხოლოდ სამი წელიწადი.

ძველს სასამართლოებში მოსამსახურე სამოსამართლო გამოძიებელთა მომავლის წლის დამდევად მოემეტებათ ჯამაგირზე 300 მან.

მთავრობას განზრახვა აქვს, იწერებინა რუსულს გაზეთებში, მუდმივ კონტრალი დაწესოს საადგილ-მამულო ბანკებზე ამ ბანკების საქმეთა წესიერად მსვლელობისათვის.

საზრანგეთი

საზრანგეთი. საზრანგეთის კაბინეტის მეთაურმა, შულ-ჩერიმ, შემდგვის სიტყვით მიმართა დეპუტატთ ამ უკანასკნელ ხანებში მომხდარს ერთს სხდომათაგანზე: «ტყუილად ჰგონიათ ზოგიერთებს, რომ მეროპას ვითომ კარანტინი აგვოს საზრანგეთის რესპუბლიკის გარშემო, შემოვლულად იგი. ჰერცოგ ბროლიმ რესპუბლიკა რალაც კულაბიკად, არა მკითხე მოამბელ დასახა, რომელსაც არ შეეძლოს ვითომ რაიმე კავშირის დაჭერა

დაკალვა ვერ მოვასწარ. ჩემს მეზობელს შეუძლიან მოიტანოს გუთანი, ათეულები იქით გადადგას და მიწა მან მოხსნას — მე საყვედურის ნებაც-კი არა მაქვს, ნასიმინდარს და ნაფეტვარს ვერ მოჰხნამს, რადგან ის ორ მოსაფლამდის ჩემ მფლობელობას ქვემ არის — იმის ძალითა, რომ შიგ თონით გამიბრბილებია მიწა, გაზაფხულზე მომიხნამს და იმ შამოდგომანევე, რასაკვირველია, რბილი სახნავი იქნება, დასაფარცხი ადგილი და სხვამ რომ მოხსნას, ჩემი ნაშრომი მას გაჰყვება — რაიცა გუთნის მიმდევარ ხალხის წმინდა წესების ძალით არავის არ შეეგება».

მთხმე-ექვსმა მომეტებულმა წევრებმა, ესტქვით, ამოვაზრეთ სათემო ჰაობი, ან გავიყვანეთ არხი და სარწყავად გავხადეთ რამდენიმე ათი დღის სახანავ-სათესი. ამ მიწების მფლობელები ჩვენ ვიქნებით იქამდის, მინამ შრომის ფასს ავიღებთ — შემდეგში-კი სათემოდ გადაიდებიან. თუ ვინმე შემოგვეცილა აღრიან — ან ჩვენ ვალოობთ და აღარ ვანებებთ სხვას, თუმცა ნაშრომი ავიყენეთ — მაშინ გუთნის დედების უსტაბაშნი არჩევენ ვისიმე მხრიდან დაწყებულ საჩივარს და სწყვეტენ გაძნელებულს საქმეს. აქ საბლის მიწებზე, თუ დასაკუთრებანზე სხენება არ ყოფილა — აგრეთვე სოფლებ შორის განაწილება არავის უფიქრია — ხოლო მეზობლურ ხათრით ყველა სოფელს თავის ახლო-

გარეშე ქვეყნებთან. ბერლინში ჩვენს რესპუბლიკას სრულიად არ ეპყრობოდენ უმართებულოდ—იქ თავიდავე განზომილი და გავლენილი იყო ყოველივე, რასაც ეს რესპუბლიკა მოქმედებდა; საფრანგეთის რესპუბლიკა იმდენად მისდევდა ძველადგანვე დადგენილს ტრადიციით მეგობრობას ინგლისისადმი, რომ ამ ქვეყანამ თვით მოისურვა უშუალოდგომლობა საფრანგეთსა და ჩინეთს შუა. მიქვენ მეკითხებით—რა ადგილი უჭირავს რესპუბლიკას საფრანგეთში. პეთილი, მოგახსენებთ. ტყუილია-მეთქი—ვითომ მეროპას კარანტინი აევგოს რესპუბლიკისათვის საფრანგეთში (ესე იგი, თითქოს მეროპა ცუდის თვლით უყურებდეს რესპუბლიკურს ემართველობას საფრანგეთში). მეროპას შეგნებული აქვს, რომ საფრანგეთის მონარხიული დრონი სამუდამოდ განქრენ, და თუ—რაც შეუძლებელია—მონარხია კვლავ აღორძინდება, იგი ვადაქცევა უკიდურეს ანარხიულ მმართველობად. მერსა-ლის ნაციონალურმა კრებამ მასის 16 ალბეკდა ამ გვარი შეხედულება საფრანგეთის რესპუბლიკაზე მეროპაში. —როიალისტებს ვერაფრად ეკაშინიკათ ეს სიტყვები მინისტრთა პრეზიდენტისა. ამათის აზრით რესპუბლიკა პასუხისმგებელი ყოველის დამარცხებისა, რაც კი საფრანგეთს გამოუვლია შინ თუ გარედ. —საყურადღებოა ჰერცოგ ბროლის სიტყვაც საფრანგეთის კოლონიალურ პოლიტიკის თაობაზე; „ვეუბნებიან, რომ საფრანგეთმა ტერიტორიის გავრცელებით უნდა დაისა-

ჩუქროს თავიო, რადგან მეროპაში მისს აზრს ამ ქამად ფრიალ მცირე გავალი აქვსო. მაგრამ. რამდენად უთაურობაა ამ გვარის პოლიტიკის გაყოლა, რამდენად დავასუსტებს ჩვენ ამ გვარი ტერიტორიული გადიდება! მე ნომ სინამეტრავა, ზომავდ გადასვლა შემძლებელის, ძლიერის ხალხისაგან; დროებით დასუსტებულმა ხალხმა არ უნდა დალიოს ის ღონე, რომელიც საჭიროა მისთვის შინაურ საქმეთა განწყობისათვის. ზასულს საუკუნეში მონარხიამ დაჰკარგა თვისი ტერიტორიანი, რადგან იგი ძლიერ იქმნა მეროპაში. მსპანიამ კი ვაიერცელა კოლონიები ამერიკაში, რადგან ძალა ჰქონდა მეროპაში. ამბობდენ ვითომც ინგლისს შეჰმურებოდეს ჩვენი კოლონიების გავრცელება, მაგრამ ამ დღეებში პირველმა მინისტრმა ამავე ქვეყნისამ ნათლად დაამტკიცა—რამდენად გვასუსტებს ჩვენ ამ გვარი გადიდება ჩვენის სამფლობელოებისა. ამასვე ჰუქრობენ შენაში და ბერლინშიაც.“

მეგობრებო. ბათუავებელი შეიქმნა მეგობრებს საქმენი. მრ დასად გაიყვნენ ინგლისის გაზეთები—ერთი დასი ჰკიცხვს ინგლისის მთავრობას მეგობრის საქმეების დაუმთავრებლობისათვის მეროვე—ჰქომაგობს ამავე მთავრობას. პირველის დასის გაზეთი „ესტანდარდი“ ამბობს სხვათა შორის, რომ რა ძალა არ ვიხმარეთო ჩვენ მეგობრებზე. ისე ვეპყრობით მეგობრებს, როგორც შეპყრობილს ქვეყანას, როგორც ბერმა-

მოგაქრე გარეველ მეკომურს, სათემო მიწაში იპოვა კი საფენახე: დაიწყებს და გაამენებს ვენახს—მერე იქნება დუქანიც მიუმატოს. მიღის „შეთე“ გუთნის დედა, უნდა ვაზები ამოუყაროს მოსულს. მაქარი ან გლეხისთვის ვაუგებარი, ჩინოვნიკით დაუხვდება და შეამინებს, ან არა და „ხახა-დასცემელ“ რამდენიმე ასი გნაცს ვადმოუგდებს. მამასახლისებს ხომ თავიანთ საქმეების გამო, სათემოდ სადა სცალიანთ, ან გინდ ეცალოთ, ეხლანდელ მოხელესთანა ფუთით ადვილი მოსაზადირებელი ვინლა! აბაზზე თემს კი არა—ხატს გაჰყიდის.

თვითოველ აქ ჩამოთვლილ სოფელს ვენახები საერთო ღობით აქვთ შემოღობილი. მენახები ირწყვის და ყოველ წელს მერუტებს სათემოდ ირჩევენ, მაგრამ შესანიშნავი ის არის, რომ იმ თავით წყალი აქ მიწის კუთვნილებას შეადგენს. ე. ი. რამდენი მამულიც ვიჭირავს, წყალსაც იმის კვალობაზე ვაძლევენ და სარუოს უხსაც ისე ვართმევს მერუტე. წინაღვე იტან, ამა-ღამ გვარეულობის ვენახს რამდენი ჩაფი ტკბილი სარუო აწერია. ეს ჩაფებიც ისეა განაწილებული, რომ ერთ ჩაფში დღე-ღამე შეგვხვდება მთელი რუს დენა; ორ ჩაფს თუ იბდი სამერუოს, ორი დღე და დამე. მაგრამ ერთხელ-კი არა, იმდენჯერ, წელიწადში რამდენჯერაც გამოთავდება რწყვა ყველას ვენახისა. ზოგჯერ რომელიმე რუ მთელ ზაფ-

ნიაც არ ეპყრობა ალხას-ლორენს. ჩვენ ძალა დავატანეთ ქედის, რომ ემსხვერპლნა რამდენიმე თვისი სამფლობელონი. მოვსვით მისი ჯარი, დავუქციეთ ციხე-სიმაგრენი, გავერიეთ ამ ქვეყნის ჭინანსიურს საქმეებში. ამ მკიცხველი დასის გაზეთები კონსერვატიულს წრეს ეყუთენიან და რასაც ენლა ჰქადაგებენ—ჰქადაგებენ მლად-სტანის საწინააღმდეგოდ. მაგრამ ის კი ავიწყდებათ ამათ, რომ კონსერვატიულმა დასმა ააგულიანა თავდაპირველად ინგლისის ლიბერალური მმართველობა, გარეულიყო მეგობრის საქმეებში. ამ ბოლოს დროს ბერმანიას მიუღია ენერგიული ზომები მეგობრის საქმეების შესახებ და ბისმარკს მოუთხოვნია—თუ კი აქვს უფლება ამ გვარის მოთხოვნისა—რომ ყველა ინგლისელი მოხელენი დათხოვნილ იქმნან მეგობრებში სამსახური-დამ, რადგან ესენი ხელს უშლიან მეგობრის საქმეთა წესიერად მსვლელობას. თუ პატივდებაში მიღებულ იქმნა ამ გვარი მოთხოვნები თის ბისმარკისა, იმ შემთხვევაში ეხლანდელი მეგობრის ქედიც უნდა გადააყენონ, რადგან ესეც ინგლისის მთავრობისაგან არის დანიშნული.

ბერმანიას. დღევანდელი ტელეგრაფმა გვაცნობებს ბერმანიის საიმპერორო უმაღლესის სასამართლოს გადაწყვეტილებას ანარხისტის რეინსდორფის და ამის მომხრეთა შესახებ. ამათ ბრალდებულათ ბევრგვარი ბოროტ-მოქმედება: სახელმწიფოს ღალატი, მკვლელობა

ხულის სამჯერ ჩამორწყამს თავის საჯერო ვენახებს. ჩაფი ტკბილი აქ ყველგან უდრის მანეთს, ასე რომ, ვენახის მეპატრონეზეა დამოკიდებული ჩაფი ტკბილი მისცეს, თუ მანეთი ფული მერუტს. „ქანდრახტში“ (ესეც ამ ბოლო დროს შემოიღეს) უწერენ დღე-ღამეინ სარწყავში, აღბრუნებენ, ჩაფი ტკბილი—ანუ მანეთი მივიღეო“. სავარჯო, მაგალითად ხუთ სარუოდ არის გაყოფილი და ეს რუები სულ ერთის სათავისანი არიან; ესე, იგი, ერთი წყლიდან იყოფიან. *)

*) ამ გვარი წესები შამხვდა მე ქართლშიაც და შიდა ვახეთშიც—ყველგან აქ მერუტს დღე-ღამეინ სარწყავ ვენახში ჩაფი ტკბილი—ან მანეთი ფული ეძლევა. ყველგან მერუტ რიგზე აყოფენ თავის რუს ვენახებს და როცა გამოთავდება, ან ღალ იწყობს თავიდან. ზომასათვის ხმარობენ ამ გვარ თქმას: „ჩემი ვენახი დღე-ღამეინ სარწყავითაა“. სოფელ მეტეხში (გორის მაზრა) ხარდის ვახარეულების დროს, მალ-მალ ინმარებდენ—ხოლომე—იგიორგა მუშა-მუშ წყად ხმარობსო“ ე. ი. მეტი მამული უჭირავსო. მერე გაშენებულია რამდენიმე სოფელი ზეობაზე და ამავე ზევის წყლით რწყავენ მამულებს, ეს წყალი რუებათ აქვთ დაყოფილი სათავებშიც მამულების კვლად ქართლში თქმითა: ანალ-ქა-ლაქის ბოლოში ოთხ სასოფლო რუსა აქვს სათავე: გომისას, მეტეხისას, სასირეთისას და ნიამისას. ვახეთში რუის-პირის გვერდით იყოფა მდინარე თურდო—ანატლისა, რუის პირისა და არტოზის რუდ. იმათით დაყოფილ საწილო წყალს არავინ დაუკლებთ. სოფ. რუის პირი, რუისი, რუისს თავი—წარმოსდგებიან იქიდან, რომ ამ საერთო წყლის გასაყოფად გლეხობან არიან და გაყოფის დროს თავს იქ იკრეფენ სოფლები.

და ცეცხლის წაკლევამ პოლიტიკურის განზრახვით მაგრამ უმთავრესს ბრალს ამათსას შეადგენდა წადილი მოვსაოთ სიცოცხლე თითქმის ყველა ბერმანიის ხელმწიფეთათვის და მათ შორის უმთავრესად იმპერატორის მილჰელმისათვის. როგორც წინადაცნობებს დევეშებმა ამ განზრახვის განსახორციელებლად რეინსდორფმა თვისის მომხრეებით გაიყვანა მილინიდრვალდის ქვემოდამ, სადაც გასულის წლის ენკენისთვეში „ბერმანიის“ დიდის ძველის კურთხევისათვის შეყრილიყვენ იმპერატორი მილჰელმში, საქსონიის მეფე, რამდენიმე სხვა მეფენი ბერმანიისა, თ-ღი ბისმარკი, ჭელდმარშალი მოლტკე, ბერი სხვა წარჩინებულნი პირნი და ცნობილნი ბერმანიის პოლიტიკაში და მხედრობაში და დიდ-ძალი ხალხი. მაგრამ ბედნიერი შემთხვევა—წვიმის გამო მინა და ნოტიავებულიყო—წინააღმდეგა ჯოჯოხეთურს განზრახვას. —სულ რვა ბრალდებული—ყველანი მუშის წოდებისანი იყვნენ და მეთაურიც ამათი ავეუსტ რეინსდორფი ამწყობთავანია.

სტელეგრაფები

(„ჩრდილოეთის სასაგენტოსი“)

დეკემბრის 10.

ლიპსილი. ნიდერვალდში მომხდარს შემთხვევის გამო სასამართლომ გადაწყვიტა: რეინსდორფს,

მერუტთ მოვალეობაა ერთმანეთს მეტი არ ვაატანონ. ამ ჩამოთვლილ სოფლებს გარე-ქანეთში რომ გასცილდები, იწყობიან სოფლები: პატარძეული, ხაში, სართიჭალა, მარტყაფი, ნორიო. ახალსოფელი, შუარმა და სხე. აქ ეს სათემო წესები შერეულნი არიან სხვა გვარ წესებთან.

ყველა ამ სოფლებში, (სართიჭალას გარდა, რომელიც ამ მხრივ დღევანდლამდის ყველაფერში ჰბაძამდა სავარჯოს) სოფლის ანლო-მახლო დასაკუთრებული მიწები აქვთ თითო გვარს. ზოგან დასაბელითაც დაუჩემებიათ მიწები და ეს გარემოება თითქმის ალარუ-კი ახსოვთ. ამგვარ მიწებს გვარი გაყრილობის დროს ინაწილებს. ღვირაგების ნებაც აქვთ, გაყიდვისა და ჩუქებისაც, მაგრამ მყიდველიც და მგირაგებიც იმ სოფლის კაცივე უნდა იყოს. როცა გვარი ამოსწყდება, მიწა სათემოდ რჩება. ამ გვარ მიწებს გარდა, ყველა ამ სოფლებს სათემო მინდვრებიც აქვთ. ამგვარ სათემო მამული პატარძეულელებისა ორის „ნაცვალ წყალი“, ხაშიმელებისა და შუარმელებისა „მალბიანი“; მარტყაფისა—ლოჭინი და სხვა...

— მამისამ მიღწეობა
— მამისამ მიღწეობა
— მამისამ მიღწეობა

